

Безпека національної економіки в умовах посилення глобальної нестабільності та кліматичних змін

Л. Г. Мельникⁱ, О. М. Маценкоⁱⁱ, О. В. Кубаткоⁱⁱⁱ, І. М. Гончаренко^{iv}

Стаття присвячена вивченню природи, причин виникнення та наслідків глобальної нестабільності в економічному, політичному та екологічному контекстах. У роботі проводиться пошук механізмів по удосконаленню управління ризиками, запобіганню дестабілізації економічних систем через аналіз вже відомих кризових явищ минулих років та окремих глобальних проблем сучасності. Значна увага приділена пошуку шляхів безпечного розвитку національної економіки в умовах економічних, політичних та екологічних флуктуацій. Розглянуто напрями розвитку енергетичного та сільськогосподарських секторів національної економіки в умовах економічної нестабільності та кліматичних змін. Проаналізовано перспективні напрями удосконалення національної економічної політики з метою забезпечення еколого-економічної безпеки.

Ключові слова: національна економіка, економічна та екологічна нестабільність, економічний розвиток, економічні та екологічні флуктуації, кліматичні зміни.

УДК 330.368:338.2

JEL коди: O11, P48, Q18

Постановка проблеми. Початок ХХІ століття ознаменувався проявом значної кількості політичних, економічних та екологічних флуктуацій. Чимало країн світу певною мірою потерпали від наслідків різного роду нестабільності. Кризи банківського сектору економіки стали настільки поширеним явищем, що практично кожна країна відчула їх негативний вплив. Окремі економічні системи відчули на собі негативний вплив крупномасштабних екологічних лих, воєнних конфліктів, соціальних потрясінь. Нестабільність та різного роду флуктуації є особливо серйозною проблемою для економічного розвитку країн, що розвиваються та країн з перехідною економікою, проте розвинені країни також зазнають значних збитків.

З огляду на зростання нестабільності у глобальному масштабі зовсім не дивно, що уряди і центральні банки почали дедалі більше приділяти увагу виявленню головних причин, що призводять до нестабільності, а також розробленню механізмів, що дозволяють запобігти виникненню цього явища. Дослідження суті причин, що провокують глобальну нестабільність різного роду та дослідження проблем розвитку національної економіки в умовах посилення глобальної економічної та екологічної нестабільності є важливою науковою проблемою.

ⁱ Мельник Леонід Григорович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, директор Науково-дослідного інституту економіки розвитку МОН України і НАН України;

ⁱⁱ Маценко Олександр Михайлович, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки і бізнес-адміністрування Сумського державного університету;

ⁱⁱⁱ Кубатко Олександр Васильович, кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки і бізнес-адміністрування Сумського державного університету;

^{iv} Гончаренко Ірина Миколаївна, студент факультету економіки та менеджменту Сумського державного університету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблем розвитку національної економіки, глобалізації та нестабільності присвячена значна частина як вітчизняних, так і закордонних праць, зокрема: Ф. Аллена, Л. Безчасного, Я. Белінської, В. Гейця, Д. Гейла, Б. Данилишина, М. Долішнього, Я. Жалила, К. Кіндлебергера, В. Козака, К. Кривенка, Е. Лібанової, В. Лугового, І. Лукінова, Р. Лагунофа, Ф. Мішкіна, С. Пирожкова, І. Фішера, Дж. Шинази, О. Уільямсон, Р. Фергюсона, та ін. Проте чітко виражених стратегічних векторів уникнення наслідків глобальної нестабільності, зокрема для національної економіки, досі не запропоновано.

Метою статті є аналіз причин та наслідків прояву нестабільності та флуктуацій економічного, політичного та екологічного характеру з метою прогнозування шоків для національної економіки та розробки адекватних механізмів їх запобігання у майбутньому.

Викладення основного матеріалу. Основні причини виникнення глобальної економічної нестабільності складаються із сукупності взаємопов'язаних факторів, а саме: глобальної фінансової лібералізації, інтеграції валютних ринків, інтенсифікації глобального руху капіталу, зменшення економічної самодостатності окремо взятої країни внаслідок посилення процесів глобальної спеціалізації, посилення ролі транснаціональних корпорацій та витіснення значної кількості національних підприємств, орієнтації переважної більшості країн на основні світові валюти (долар США, євро) та швидкого розвитку світової банківської комп'ютерної системи. Основні прояви нестабільності економічних систем за останні сто років представлені в табл. 1.

Таким чином, досвід минулого сторіччя та початок нинішнього впевненого доводить, що найнебезпечнішим явищем для економічної системи як окремо взятої країни, так і для всього світового господарства є різного роду нестабільності та флуктуації. Негативні прояви процесів нестабільності та еколого-економічних флуктуацій посилюються внаслідок постійно зростаючої інтеграції та глобалізації світових економік. Одним із яскравих прикладів, що переконливо доводить дане твердження є міжнародні процеси, які сьогодні відбуваються майже у всіх країнах світу, через іпотечну кризу в США.

На сучасному етапі розвитку економічних систем майже в усіх розвинених країнах створюються стратегічні дослідницькі центри, що займаються вивченням глобального майбутнього, намагаються передбачити та, по-можливості, попереджати наслідки нестабільності, розробляють фінансові стратегії на довгострокову перспективу. Країни-глобалізатори в останні десятиріччя особливо наполегливо працюють над створенням та впровадженням механізму захисту своїх економік в умовах глобальної конкуренції та глобалізму взагалі через орієнтування своїх фінансових стратегій на захист внутрішнього ринку, його розширення та інтеграцію в рамках Заходу. У трьох найважливіших економіках світу (США, Японії та ЄС) сьогодні на експорт іде лише 12% ВВП. У той же самий час споживають вони близько 82% валютних резервів світу [1]. Проте дані тенденції змінюються внаслідок посилення ролі економічної системи КНР в глобальному просторі.

Україна має взяти до уваги даний орієнтир, адже надмірна відкритість і далі завдаватиме болючих втрат разом із значною обмеженістю обсягів внутрішніх ринків. Сьогодні національна економіка постійно відчуває на собі шоки нестабільності і потребує чіткого антикризового механізму в умовах посилення глобальної нестабільності. Головними причинами зростання уразливості національної економіки є її імпортозалежність та експортоорієнтованість. Сьогодні Україна у великих кількостях

імпортує енергоресурси для задоволення потреб виробничого комплексу та населення. У той же час в Україні видобувається газ (що на третину задовольняє її потреби) і нафта (майже на половину покриває потреби країни). При цьому енергоємність національного продукту вище в 2 рази, ніж аналогічний середньосвітовий показник, і в 3-4 рази вище, ніж подібні показники в розвинених країнах. Досягнення Україною навіть середньосвітового рівня показників енергоємності продукції дозволило б країні повністю відмовитися від імпорту нафти і значною мірою покрити потреби за рахунок власного газу.

Таблиця 1 – Основні світові фінансові та економічні кризи XX – початку XXI століття

Рік	Назва кризи	Основні риси кризи
1907	Криза 1907 року	За масштабом і жорстокістю була найсильнішою за всю еру золотого стандарту, охопила 9 країн
1914	Криза, викликана початком Першої світової війни	Почалась практично одночасно в декількох країнах після того, як сторони, що брали участь у війні, стали ліквідовувати іноземні активи
1920–22	Криза, пов'язана з післявоєнною дефляцією	Явище було пов'язане з банківськими і валютними кризами в Данії, Італії, Фінляндії, Голландії, Норвегії, США і Великобританії
1929–33	Велика депресія	Найбільша в історії криза. Здешевлення акцій, промислове скорочення
1957–58	Перша післявоєнна економічна криза	Охопила провідні капіталістичні країни. Загальне зниження промислового виробництва, тотальне безробіття
1973	Економічна криза, США	За широтою охоплення країн, тривалістю, глибиною і руйнівною силою значно перевершила світову економічну кризу 1957–1958 рр.
1987	Чорний понеділок	Причина кризи: відтік інвесторів з ринків після сильного зниження капіталізації декількох великих компаній
1994–95	Мексиканська криза	Криза банківської системи через глобальний відтік капіталу
1997	Азіатська криза	Наймасштабніше падіння азіатського фондового ринку з часів Другої світової війни
1998	Російський криза	Одна з найважчих економічних криз в історії Росії
2007–08	Глобальна фінансова криза	Падіння показників ряду економічних індикаторів по всьому світу

Прикладом може виступати економіка Японії, яка ефективно використовує антикризові та фінансові стратегії. Зокрема, після постійних стихійних лих Японія була спроможна відбудувати країну заново майже з нуля у рекордно короткі терміни.

Отже, економічна нестабільність може бути викликана низкою різних причин: екологічними катастрофами, що приймають сьогодні масштабний характер та завдають

значних економічних втрат (Чорнобильська катастрофа, Фокусима, цунамі Сенді); зтяжними політичними кризами та політичною нестабільністю (Україна, Сирія, Єгипет, Таїланд); кредитною незабезпеченістю позичальників (фінансова криза 2008 року); відсутністю адекватних моделей прогнозування соціально-економічного розвитку; продовольчими кризами; військовими конфліктами тощо. Екологічні флуктуації природного походження уже сьогодні завдаються надзвичайних втрат. Так виверження вулкану «Ейяфятлайокудль» в Ісландії в 2010 р. спричинило збитків лише для авіа сектору у розмірі більше 1,7 млрд дол. Падіння пасажиропотоку у європейських перевізників у квітні 2010 р. становило 11,7% у порівнянні з квітнем 2009 р. Землетрус на Гаїті у 2010 р. зруйнував 60% інфраструктури, близько 190 тис. будинків стали непридатні для житла. Загальний збиток від землетрусу становив 7,8 млрд дол. (що приблизно дорівнює 120% виробленого продукту). Міжамериканським банком розвитку надано позики в розмірі 700 млн дол. для будівництва доріг і відновлення інфраструктури [3].

Що ж до національної економічної системи, то для неї найвагомішими причинами виникнення загальної нестабільності є політична невизначеність; низький рівень екологічної культури населення; відсутність дієвої законодавчої бази охорони природного середовища; значні втрати від неповернення кредитів для української банківської системи; низька конкурентоспроможність вітчизняних суб'єктів господарювання на міжнародних ринках; високий рівень цінних коливань; недооцінка людського капіталу; значна монополізація та надзарегульованість ринку; залежність від іноземних валют та стану провідних світових фінансових установ; значна заборгованість, що ускладнюється зобов'язаннями у іноземних валютах [4; 6].

У числі проблем, які доводиться долати економіці країни, можна також назвати її залежність від зовнішніх факторів. Україна експортує значну частину виробленої продукції (більше 70% в металургії, близько 50% в машинобудуванні, більше 20% у харчовій промисловості). При цьому в експорті частка недорогих металів і виробів з них перевищує 42% [7]. Це означає, що Україна вивозить головним чином продукцію тих галузей, в яких найбільш екологічно збиткові стадії виробництва здійснюються на її території.

Істотна прихильність економіки до експорту обумовлює значну залежність її від міжнародної кон'юнктури і вразливість перед кризовими явищами у світовій економіці. За роки своєї незалежності Україна на рубежі 2012–2013 років увійшла вже в четверту хвилю кризи і спаду виробництва.

Організаційно-економічні проблеми також створюють серйозні бар'єри для формування передумов сталого розвитку. Вони зокрема гальмують розвиток екологічно орієнтованих секторів економіки, які спираються головним чином на малий і середній бізнес. Саме його підприємствам доводиться хазяйнувати у несприятливих економічних умовах. Проблеми виникають через невідале законодавство, малоефективний (а часом і просто руйнівний) менеджмент. У 2012 році відповідно до даних журналу «Forbes» Україна увійшла до 10 найневдаліших економік світу. При складанні рейтингу його автори проаналізували статистичні дані 177 країнах за три роки. У подібних рейтингах враховується зростання ВВП, рівень інфляції (зокрема враховувалися прогнози Міжнародного валютного фонду на 2012 рік), ВВП на душу населення, а також співвідношення експорту та імпорту [8].

Всі показники, що використовують для оцінки нестабільності можемо згрупувати у три основні групи: фінансову, економічну та соціальну (рис. 1).

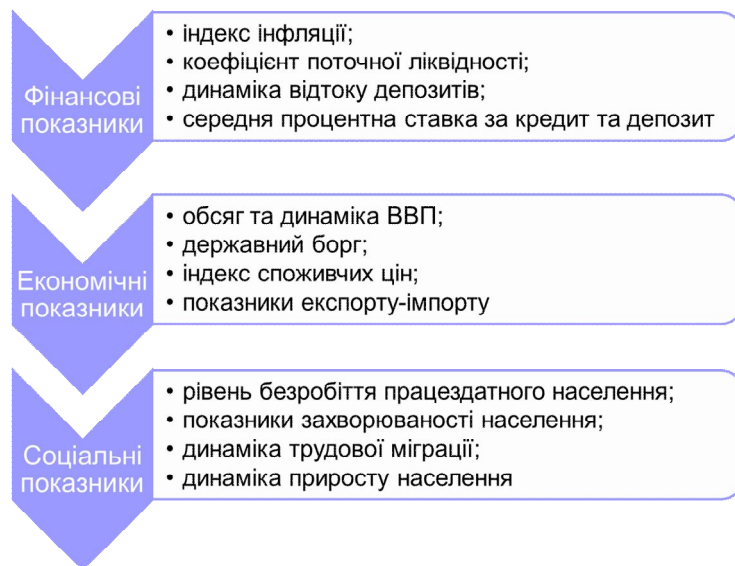

Рис 1. Основні показники нестабільності

На прикладі аналізу деяких основних макроекономічних показників провідних світових країн (табл. 2) можна виявити, що посилення глобальної нестабільності відбувається досить швидкими темпами.

Таблиця 2 – Основні макроекономічні показники провідних країн світу в умовах посилення глобальної нестабільності

Показник	Країна				
		Японія	Греція	Велика Британія	Італія
Банківські активи у 2010 р., млрд дол. США	14163	8847	622	10708	5059
Валовий державний борг на 2011р., % ВВП	92,7	225,5	250,4	76,7	118,4
Чистий випуск міжнародних цінних паперів, млрд дол. США	289	15,6	232	22,4	232
Прогноз зміни валового загального державного боргу на 2015 р., % ВВП	110,2	130,2	135,5	86,4	118,5
Зовнішній борг за валютами випуску боргових зобов'язань, млрд дол. США	9718	469	11814	2028	11814
ВВП за 2010 р., млрд дол. США	14119	5069	330,8	2179	1468
Капіталізація фондового ринку у 2010 р., млрд дол. США	15077	3396	112,6	2796	1249

Розглянемо також більш детально деякі глобальні проблеми сучасності, що посилюють світову нестабільність. Треба зауважити, що даний перелік не є стаціонарним і постійно доповнюється. Однією з найгостріших проблем нині є глобальна бідність, що особливо гостро відчувається серед країн, що розвиваються. На сьогодні ще зарано говорити про сталий розвиток, коли громадяни деяких держав не можуть забезпечити базові потреби у їжі, воді, одязі та ін.

Глобальних масштабів набуває продовольча проблема, що полягає у нестачі життєво важливих продуктів харчування, її рішення багато в чому залежатиме від ефективного використання природних ресурсів, науково-технічного прогресу в сфері сільського господарства та від рівня державної підтримки. Починаючи з 90-х років ХХ ст. у багатьох країнах світу формуються ринки органічної продукції, обсяги яких на сьогодні стрімко зростають, що пов'язано з: підвищенням кількості екологічних катастроф, конфліктами навколо харчових продуктів на державному рівні, зростанням рівня свідомості споживачів щодо власного майбутнього та майбутнього своїх дітей, навколишнього середовища. Спираючись на засади сталого розвитку, сільське господарство України має передбачати стабільне нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції для забезпечення продовольчої безпеки країни та розширення експортного потенціалу галузі, має забезпечувати населення доступними за ціною продуктами харчування високої якості, бути прибутковим, сприяти розвитку сільських територій та зберігати навколишнє.

Глобальна кліматична проблема була спричинена швидким зростанням споживання мінерального палива в ХХ столітті та збільшенням викидів парникових газів. Останнє десятиліття двадцятого століття і перше десятиліття двадцять першого століття ознаменувалися значними флуктуаціями клімату, зокрема значно зросла частота екстремальних станів погодних умов. В окремих випадках кліматичні флуктуації як значні відхилення середніх очікуваних величин стають стихійними метеорологічними явищами, що мають катастрофічний характер та завдають значних збитків економіці та населенню. Як говориться в роботі [9] для кожного місяця, сезону, періоду і року є свій характерний тип стихійного явища або їх комплекс, зумовлений аномальними циркуляційними процесами в атмосфері та метеорологічними умовами. Зменшення рівня ґрунтових вод та зростання сильних суховіїв, спричинених сухими східними вітрами негативно відбивається на якості ґрунтового покриву в Україні і збільшенні площ еродованих ґрунтів. Травень і вересень в Україні, уже стали літніми місяцями, денна температура липня та серпня останні десять років часто перевищує 30° С. Побита значна кількість літніх температурних рекордів, зокрема в 2012 році за даними Центральної Геофізичної обсерваторії побито 35 температурних рекорди в м. Києві [10; 11].

Кліматичні проблеми ускладнюються гостротою енергетичної безпеки і вже зараз на світовому ринку енергоресурсів відчувається зростання конкуренції між розвиненими і великими індустріальними країнами. Всі ці обставини в поєднанні з військово-політичною нестабільністю в деяких регіонах можуть обумовлювати динаміку попиту і пропозиції на енергоресурси, коливання цін на них, провокуючи виникнення кризових явищ в глобальній економіці. Різні країни вирішують цю проблему по-різному. Розвинені країни-глобалізатори – за рахунок уповільнення зростання свого попиту (головним чином знижуючи енергоємність виробництва). Країни, що розвиваються не мають можливості прийняти адекватних заходів для подолання наслідків кліматичних змін та запобігання проявів більш екстремальних кліматичних проблем, через застарілі технології виробництва [5]. Проте окремі країни знаходять вихід через впровадження альтернативних джерел енергії. Що стосується національної економіки України то до найважливіших видів альтернативного палива, які мають реальні перспективи і найближчим часом можуть зробити помітний внесок у енергобаланс країни, слід віднести: біогаз (тобто метаномісний, вироблений з твердих і рідких побутових відходів та відходів органіки); брикети і пелети (тобто тверді, стандартних форм гранули,

сформовані з відходів деревини або соломи); біоетанол (спиртовмісне рідке паливо, вироблене з цукрового буряка, кукурудзи, тощо); біодизель (маслосомісний вид рідкого палива, вироблений з ріпаку, сої, соняшнику та ін. культур або з жирів тваринного походження); шахтний метан (попутний газ вугільного виробництва). З усіх перерахованих видів палива в Україні вже є промислові потужності.

Глобальна демографічна проблема має неоднозначний характер. У ряді регіонів світу можемо спостерігати демографічний бум, що невпинно набиває обертів. У ряді інших регіонів (переважно у країнах Європейського континенту) – демографічне старіння населення. Для перших рішенням є підвищення темпів економічного зростання і зниження темпів зростання населення. Для других – еміграція та реформування пенсійної системи. Взаємозв'язок зростання населення та економічного зростання тривалий час був предметом дослідження економістів. В результаті досліджень виробилося два підходи до оцінки впливу зростання населення на економічний розвиток. Перший підхід в тій чи іншій мірі пов'язаний з теорією Мальтуса, який вважав, що зростання населення випереджає ріст продуктів харчування і тому населення світу неминуче бідніє. Сучасний підхід до оцінки ролі народонаселення на економіку є комплексним і виявляє як позитивні, так і негативні фактори впливу зростання населення на економічне зростання.

Розв'язання названих проблем є сьогодні актуальним завданням і від того, коли і як вони почнуть вирішуватися залежить можливість і якість життя суспільства. Виділяють наступні шляхи вирішення глобальних проблем сучасності:

1) Запобігання світової війни із застосуванням термоядерної зброї та інших засобів масового знищення. Останнє включає приборкання гонки озброєнь, заборона створення і застосування систем озброєння масового знищення, людських і матеріальних ресурсів, ліквідацію ядерної зброї і т.д.

2) Подолання економічної і культурної нерівності між індустріально розвиненими країнами Заходу і Сходу і країнами, що розвиваються (Азії, Африки та Латинської Америки) [1].

3) Подолання кризового стану взаємодії людства і природи, що характеризується катастрофічними наслідками у вигляді безпрецедентного забруднення навколишнього середовища і виснаження природних ресурсів. Це робить необхідним вироблення заходів, спрямованих на ощадливе використання природних ресурсів і зниження забруднень ґрунту, води і повітря.

4) Подолання тенденції до зниження соціального здоров'я, що передбачає боротьбу з алкоголізмом, наркоманією, онкологічними захворюваннями, СНІДом, туберкульозом та іншими хворобами [12–13].

Висновки. Розвиток національної економіки в умовах посилення глобальної економічної нестабільності, екологічних флуктуацій та кліматичних змін є важливою проблемою сучасної науки. Для її вирішення необхідно підвищувати конкурентоспроможність національної економіки та державного менеджменту, ефективно проводити реформи спрямовані на демонополізацію економіки. Державне керівництво має переорієнтуватися на управління національною економікою з жорсткого на адаптивне, з обмежуючого на стимулююче. При розробці національних стратегій важливо мати націленість на створення ефективних інститутів. Головними ж секторами у формуванні екологічно збалансованої національної економіки та забезпеченні економічної і продовольчої безпеки країни покликані стати альтернативна

енергетика, органічне землеробство, лісове господарство, рекреаційний комплекс, туристичний сектор, креативна економіка.

Література

1. *Білорус О. Г.* Глобальна інтеграція і тенденції кризової еволюції світу / О. Г. Білорус // Економічний часопис–XXI. – 2010. – № 7/8. – С. 3–9.
2. *Безчасний Л. К.* Про методологію пізнання і управління процесом економічного розвитку / Л. К. Безчасний // Актуальні проблеми економіки. – 2001. – № 3/4. – С. 2–10.
3. *Морква І.* Тенденції впливу кліматичних ризиків на функціонування Світової економіки в ХХІ ст. / І. Морква // Ефективність державного управління. Збірник наукових праць. – 2011. – Вип. 26. – С. 353–358.
4. *Геєць В. М.* Цінова конкурентоспроможність чи цінова стабільність: дуалізм політики економічного зростання / В. М. Геєць // Економіка і прогнозування. – 2005. – № 4. – С. 9–31.
5. *Глобальні проблеми сучасності* [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.grandars.ru/college/filosofiya/problemny-sovremennosti.html>
6. *Мельтюхова Н.* Організаційні кризи в системі державного управління: виникнення, розвиток, подолання [Електронний ресурс] / Н. Мельтюхова // Державне будівництво, 2007. – № 2. – С. 3–14.
7. *Кічурчак М. В.* Стан і перспективи розвитку основних галузей економіки України / М. В. Кічурчак, М. І. Теребух // Економіка України: національна стратегія розвитку: монографія; за ред. Л. С. Гринів. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка. – 2009. – С. 217–246.
8. *Рейтинг худших экономик мира: Украина заняла четвертое место* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.ua/ru/articles/business/389451>. (актуально на 13.11.2012)
9. *Осадчий В. І.* Динаміка стихійних метеорологічних явищ в Україні / В. І. Осадчий, В. М. Бабіченко // Український географічний журнал – 2012. – № 4. – С. 8–14.
10. *Потапенко В. Г.* Адаптація до змін клімату в контексті забезпечення економічної безпеки України / В. Г. Потапенко // Стратегічні пріоритети. – 2012. – № 2 (23) – С. 167–172.
11. *Перевищення екстремумів добової температури повітря у м. Києві у 2012р* // Офіційний сайт Центральної геофізичної обсерваторії України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cgo.kiev.ua/index.php?fn=k_klimat_per&f=kyiv.
12. *Перспективи економіки України в умовах глобальної макроекономічної нестабільності.* – К.: НІСД, 2012. – 33 с.
13. *Скоробогач О. І.* Сутність і теоретичні підходи до аналізу фінансової нестабільності / О. І. Скоробогач // Економічний часопис – XXI. – 2012. – № 7/8. – С. 61–63.

Отримано 08.05.2013 р.

Безопасность национальной экономики в условиях усиления глобальной нестабильности и климатических изменений

ЛЕОНИД ГРИГОРЬЕВИЧ МЕЛЬНИК*,
АЛЕКСАНДР МИХАЙЛОВИЧ МАЦЕНКО**,
АЛЕКСАНДР ВАСИЛЬЕВИЧ КУБАТКО***,
ИРИНА НИКОЛАЕВНА ГОНЧАРЕНКО****

** доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой экономики и бизнес-администрирования Сумского государственного университета, директор Научно-исследовательского института экономики развития МОН Украины и НАН Украины, ул. Р.-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина, тел.: 00-380-542-332223, e-mail: lmelnyk@mail.ru*

****** кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики и бизнес-администрирования
Сумского государственного университета,
ул. Р.-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина,
тел.: 00-380-542-332223, e-mail: amatsenko@mail.ru

******* кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры экономики и бизнес-администрирования Сумского государственного университета,
ул. Р.-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина,
тел.: 00-380-542-332223, e-mail: okubatko@ukr.net

******** студент Сумского государственного университета
ул. Р.-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина,
тел.: 00-380-542-332223, e-mail: gon-ira1@rambler.ru

Данная статья посвящена изучению природы, причин возникновения и последствий глобальной нестабильности в экономической, политической и экологической контекстах. В работе проводится поиск механизмов по совершенствованию управления рисками, предотвращению дестабилизации экономических систем через анализ уже известных кризисных явлений прошлых лет и отдельных глобальных проблем современности. Значительное внимание уделено поиску путей безопасного развития национальной экономики в условиях экономических, политических и экологических флуктуаций. Рассмотрены направления развития энергетического и сельскохозяйственных секторов национальной экономики в условиях экономической нестабильности и климатических изменений. Проанализированы перспективные направления совершенствования национальной экономической политики с целью обеспечения эколого-экономической безопасности.

Ключевые слова: национальная экономика, экономическая и экологическая нестабильность, экономическое развитие, экономические и экологические флуктуации, климатические изменения.

Mechanism of Economic Regulation, 2013, No 4, 17–26
ISSN 1726-8699 (print)

**The Security of National Economy in Conditions
of Global Economic Instability and Climate Change**

LEONID H. MELNYK*,
OLEKSANDR M. MATSENKO**,
OLEKSANDR V. KUBATKO***,
IRYNA M. GONCHARENKO****

******Dr. (Economics), Professor, Head of Department of Economics and Business-Administration,
Sumy State University, Director of Research Institute for Development Economics (IDE),
Ministry of Education and Science of Ukraine, National Academy of Science of Ukraine,
R.-Korsakova Street, 2, Sumy, 40007, Ukraine,
phone: 00-380-542-332223, e-mail: lmelnik@mail.ru*

*******C. Sc. (Economics), Associate Professor, Department of Economics and Business-Administration
Sumy State University,
R.-Korsakova Street, 2, Sumy, 40007, Ukraine,
phone: 00-380-542-332223, e-mail: amatsenko@mail.ru*

*** C. Sc. (Economics), Senior lecturer, Department of Economics and Business-Administration
Sumy State University
R.-Korsakova Street, 2, Sumy, 40007, Ukraine,
phone: 00-380-542-332223, e-mail: okubatko@ukr.net

**** Student of Faculty of Economics and Management, Sumy State University,
R.-Korsakova Street, 2, Sumy, 40007, Ukraine,
phone: 00-380-542-687832, e-mail: gon-ira1@rambler.ru

Manuscript received 08 May 2013.

This paper focuses on the study of the nature, causes and consequences of global instability in an economic and ecological context. It is analyzed some of risk management mechanisms to improve and prevent the destabilizing of economic systems through the analysis of past crises and some global challenges. Considerable attention is paid to finding directions of national economy development in conditions of economic fluctuations and climate changes. It is analyzed energy and agricultural sectors of the national economy in terms of economic and environmental instability. It is proposed perspective directions of national economic policy towards the growth of ecological and economic security.

Keywords: national economy, economic and environmental instability, economic development, economic and environmental fluctuations, climate change.

JEL Codes: O11, P48, Q18

Tables: 2; References: 13

Language of the article: Ukrainian

References

1. Bilorus, O. G. (2010), "Global integration and the evolution of the crisis tendencies in the world," *Ekonomichnyi chasopys–XXI*, 7/8, 3–9. (In Ukrainian)
2. Bezchasnyy, L. K. (2001), "About cognitive methodology and management of economic development," *Aktualni problemy ekonomiky*, 3/4, 2–10. (In Ukrainian)
3. Morkva, I. (2011), "Trends in climate risk impact on the functioning of the global economy in the XXI century," *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia. Zbirnyk naukovykh prats*, 26, 353–358. (In Ukrainian)
4. Heyets, V. M. (2005), "Price competitiveness or price stability: the dualism of economic growth policy," *Ekonomika i prohnouzuvannia*, 4, 9–31. (In Ukrainian)
5. *The global challenges of our time* (2013), <http://www.grandars.ru/college/filosofiya/problemy-sovremennosti.html>.
6. Meltyuhova, N. (2007), "Organizational crisis in public administration: the emergence, development, poverty," *Derzhavne budivnytstvo*, 2, 3–14. (In Ukrainian)
7. Kichurchak, M. V. and Terebuh M. I. (2009), "Status and prospects of the major industries," *Ukrainian Economy: National Development Strategy*, Lviv, LNU, 217–46. (In Ukrainian)
8. *Rating world worst economies: Ukraine has occupied fourth place* (2012), <http://gazeta.ua/ru/articles/business/389451>. (In Russian)
9. Osadchiy V. I. (2012), "Dynamics of natural weather phenomena in Ukraine," *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*, 4, 8–14. (In Ukrainian)
10. Potapenko V. (2012), "Adapting to climate change in the context of economic security of Ukraine," *Stratehichni priorytety*, 2 (23), 167–72. (In Ukrainian)
11. *Exceeding the daily temperature extremes in Kiev in 2012*, The official website of the Central Geophysical Observatory of Ukraine, http://www.cgo.kiev.ua/index.php?fn=k_klimat_per&f=kyiv. (In Ukrainian)
12. *Prospects for Ukraine's economy during the global macroeconomic instability* (2012), Kyiv, Nishi. (In Ukrainian)
13. Skorobohach, A. I. (2012), "Essence and theoretical approaches to the analysis of financial instability," *Ekonomichnyi chasopys–XXI*, 7/8, 61–63. (In Ukrainian)